

HET BOEK VAN ISOLDE

Het boek van Isolde verscheen eerder als *Het boek van Tristan en Isolde*, een uitgave die mede mogelijk gemaakt werd door het Nederlands Letterenfonds.

Lees ook van Jacqueline Zirkzee:

Mykene – historische roman
een epos over de Trojaanse Oorlog
'*bij verschijnen reeds klassiek debuut*' (Conserve)

Het Heksenhuis – historische roman
spannend verhaal over de heksenvervolgingen in de zeventiende eeuw
'*sfeervol boek*' (NRC)

De eerste priesteres – prehistorische roman
een verhaal over de oorsprong van onze beschaving
'*Met De eerste priesteres heeft Jacqueline Zirkzee een prachtige historische roman geschreven die op meerdere niveaus te lezen is.*'
(De Leesclub van Alles)

SALOMON – toekomstroman
speculatieve fictie met thrillerelement
'*Het enge aan de wereld die Jacqueline Zirkzee schetst, is dat die samenleving helemaal niet ongeloofwaardig is.*' (Boekenbijlage)

Jacqueline Zirkzee

HET BOEK VAN ISOLDE

TINTAGEL PUBLISHERS

Zirkzee, Jacqueline

Het boek van Isolde – historische roman – Jacqueline Zirkzee

ISBN 978 94 0382 795 7

NUR 301

Auteur: Jacqueline Zirkzee

Uitgever: Tintagel Publishers, Leiden

Omslagillustratie: detail van *De ridderslag* van Edmund Leighton

Omslagontwerp: Tintagel Publishers

Trefw.: roman, oorspronkelijk, middeleeuwen, legende

Eerste druk 2004

Tweede druk 2006

Derde druk 2025

© Jacqueline Zirkzee en Tintagel Publishers

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever, noch mag enig deel ervan gebruikt worden voor het trainen van kunstmatige intelligentie. No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the author and the publisher, nor may it be used for training artificial intelligence.

Nunc scio quid sit amor.
(Nu weet ik wat liefde is.)
–Vergilius

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	9
I. Essyllt	11
II. Tintagel	63
III. Het woud van Morois	111
IV. 'De zeilen zijn rood, mijn lief'	163
Naschrift	219
Citaten	221
Kaart	225

VOORWOORD

Een verhaal dat zichzelf schrijft, dat zich zo vanzelfsprekend ontvouwt dat het bij de lezer een gevoel van herkenning oproept. Had je dit niet al eens gelezen, in een oud sprookjesboek? Of heb je het horen vertellen, lang geleden, in de tijd dat er nog verhalen verteld werden?

Ja, ik weet het nog, zal je knikken na de eerste woorden, zo was het. Maar hoe zat het nu ook al weer precies? De herinnering vervaagt, de nieuwsgierigheid neemt over, het verhaal mag verteld worden. Al is het voor de honderdste keer. Het is van alle tijden, zoals de liefde van alle tijden is.

Dit is een verhaal over de liefde tussen een prins en een prinses. Het had een sprookje kunnen zijn, want ze waren jong en mooi en leken voorbestemd om nog lang en gelukkig te leven nadat de prins de draak had gedood.

Helaas is dit geen sprookje. Deze vertelling speelt zich af in de kille werkelijkheid, waar prinsen en prinsessen pionnen zijn in een schimmig machtsspel, en de bedreigingen veel verraderlijker dan een vuurspuwend monster. In deze werkelijkheid zijn zij gevangenen, die ten prooi zijn gevallen aan hun eigen emoties en tevergeefs aan hun ketenen rammelen.

Ware liefde, zo hebben we geleerd, overwint alles. Maar was het dan geen ware liefde wanneer het de hoofdrolspelers *niet* is gelukt om de hindernissen op hun pad te overwinnen? Zo wreed kan het lot toch niet zijn? Hoe onrechtvaardig het leven ons ook behandelt heeft, toch is daar dat spijtige gevoel van medelijden voor de gedoemde geliefden: waarom is het hen niet gegund om van hun liefde te genieten? Waarom is geluk nooit duurzaam? Dergelijke overpeinzingen verheffen de mens boven de dieren en maken hem met recht de koning der schepping.

Lees dan nu over prins Tristan en prinses Isolde, maar vooral over Isolde, die een vrouw is en daarom haar stem niet zelf kan verheffen. Zij vertelde mij haar verhaal, eerst in het woud van Morois, waar wij elkaar voor het eerst ontmoetten. Daarna volgde ik haar tot aan haar laatste reis. Ik was bij haar, ik luisterde naar haar, en wat zij mij niet vertelde, raadde ik. Het resultaat is een onwaarschijnlijk document, geschreven door mij – een man, een monnik – waarin een vrouw het woord voert. Soms begrijp ik zelf

niet hoe ik dit heb kunnen opschrijven en vrees ik dat er duistere krachten aan het werk zijn geweest, al kan ik niet goed aangeven waarom dit zo zou zijn. Er is niemand die mij kan raden, niemand aan wie ik mijn twijfels kan toevertrouwen. Daarom zal ik, na deze inleidende woorden aan mijn lezer uit de toekomst, de bundel vellen die ik heb volgeschreven veilig opbergen. De abt en God zijn goedertieren, zij zullen mij vergeven, daarvan ben ik in de loop van mijn verblijf in het klooster steeds meer overtuigd geraakt. Ik heb mijn stylus gebruikt in dienst van de liefde, profane liefde weliswaar, maar niettemin liefde, en in deze zondige wereld is het bijna hoogmoed om te veronderstellen dat onze Heer zich hieraan zou ergeren.

De Heer gaf ons geloof, hoop en liefde; ‘maar de grootste daarvan is de liefde’ – en dat geloof ik met heel mijn hart.

*Al heb ik de gave van profetie,
Al bezit ik alle geheimen en kennis,
Al heb ik het volle geloof dat bergen verzet;
Zonder liefde ben ik niets.*

Laat mijn relaas dan een monument zijn voor de geliefden in plaats van een lang en gelukkig leven – het is niet hetzelfde, maar het biedt toch een vorm van troost. Want laat mij u dit zeggen: ware liefde bestaat. Ik heb haar in de ogen gezien en mijn wereld is daarna nooit meer hetzelfde geweest. Tijd en plaats zijn ondergeschikt aan de liefde. Of dit goed of slecht is doet niet ter zake, of het een bepaald doel dient is niet belangrijk; zulke overwegingen laten wij over aan kooplieden. Liefde brengt warmte in eenzame harten en dat is het enige wat telt, want het leven is kort en onzeker en al het stoffelijke is vergankelijk. Alleen de liefde verdwijnt niet wanneer al het andere verdwenen is. Zij is als een druppel smeltwater die van een besneeuwde bergtop vloeit en zich verenigt met andere druppels, tot er een stroom ontstaat die sneller en breder wordt tot hij zich in de oceaan stort. Een oceaan van liefde.

I. ESSYLLT

OGRIN

Mijn naam is Ogrin. Ik groeide op in het klooster van Clonard in Ierland. Mijn vader en moeder brachten mij daar toen ik nog heel jong was. Ze hadden gehoord dat de heilige Finnian er een school leidde, waar kinderen magische tekens leerden begrijpen en opschrijven. Het belangrijkste voor hen was het hardnekkige gerucht dat deze kinderen regelmatig en goed te eten kregen. Ik bewaar slechts een vage herinnering aan mijn ouders, gepaard aan een even vaag gevoel van dankbaarheid omdat ze mij het harde leven dat zijzelf leidden wilden besparen.

De praatjes waren niet gelogen: ik at goed, ik leerde mijn letters en ik groeide op in een omgeving waar ik gewaardeerd werd, zij het niet geliefkoosd. Toen ik ouder werd, gebeurde er iets waardoor ik er niet langer wilde blijven. Ondankbaar als jonge mensen zijn, verliet ik het klooster zonder om te zien. Na vele omzwervingen, waarover ik hier niet zal uitweiden, was ik nog even ver als toen ik vertrok. Ik besepte dat ik in de wereld niet terug zou vinden wat ik in Clonard was kwijtgeraakt. Liever dan terug te keren of me bij een andere kloostergemeenschap aan te sluiten, leefde ik lange tijd als kluizenaar in het woud van Morois in Dumnonia, het koninkrijk in het zuiden van Brittannia.

Ik miste het gezelschap van mijn medemensen niet. Als kloosterling had ik geleerd neer te kijken op mensen die Gods roeping niet hoorden en na mijn vlucht uit Clonard voelde ik slechts minachting voor geestelijken die zich opsloten in stenen gebouwen en hun dagen vulden met dode letters.

Nu het gewicht van mijn jaren steeds zwaarder op mijn schouders drukt, ben ik dankbaar voor de toevlucht die mij kort geleden geboden werd in het Franse klooster van Marmoutier, vlak bij Tours. Een ruime cel met een bed, een stoel en een stevige schrijftafel, voldoende voedsel, een vuur in de winter; maar bovenal fijn perkament, rode en zwarte inkt, en volop kaarsen. Dit alles vertegenwoordigt een luxe waarvan ik in mijn eenzame jaren in het woud slechts had kunnen dromen. Alleen was ik toen jong en had ik andere dromen. Mijn glorie lag in mijn kluizenaarsbestaan en mijn voornaamste zorg bestond uit overleven. Mijn enige gesprekken voerde ik met God. Dat hoogmoed mijn grootste zonde was, drong niet tot mij door; dat de God met wie ik sprak even goed

een vermomde duivel had kunnen zijn, besepte ik in mijn onschuld niet. Diezelfde onschuld is waarschijnlijk de redding van mijn ziel geweest. Dat en de komst van Isolde, die mijn kleine, overzichtelijke wereld op zijn kop zette.

Als kloostermoonnik besteed ik nu mijn dagen aan het optekenen van het leven van een koningin. Een lofwaardige bezigheid. Andere geestelijken deden het, doen het, opdat de generaties na ons kennis kunnen nemen van deze woelige tijden en lering trekken uit de godvruchtige levens van hen die zich met de hulp van de Almachtige staande hielden.

Ons aller voorbeeld is Sulpicius Severus, de schrijver die het leven van zijn vriend Martinus van Tours vastlegde. Sint Maarten was de oprichter van het prachtige klooster dat nu mijn thuis is. Alle monniken van Marmoutier hebben zijn *Vita Martine* gelezen en herlezen; niet alleen om gesticht te worden door de wonderen van de heilige, maar ook om een voorbeeld te nemen aan Sulpicius Severus' schrijfkunst.

Het leven van de heilige Maarten spreekt tot de verbeelding. Het naïeve gebaar van een Romeinse militair die een bibberende bedelaar zijn halve mantel schenkt, wekt sympathie op. Tien jaar lang leefde Sint Maarten als kluizenaar in een grot, tot de bewoners van Tours hem met een list naar de stad lokten om hem, zeer tegen zijn zin, tot bisschop te benoemen. Ook daarna trok hij zich zo nu en dan terug in de rotswoning die zijn verblijfplaats was geweest, maar eenzame contemplatie was eenvoudigweg niet voor hem weggelegd. Zijn trouwe aanhangers volgden hem waar hij ging. Langzaam maar zeker ontstond de gemeenschap Marmoutier, eerst als een groepje cellen dat een aanvulling op de beperkte ruimte van de spelonken vormde. Na de dood van Sint Maarten groeide Marmoutier uit tot een van de belangrijkste kloosters van Frankrijk.

Zou de heilige even geliefd zijn geweest, zijn tombe in de basilica van Tours even druk bezocht, wanneer de wonderen die hij verrichtte niet zo vakkundig waren vastgelegd door Sulpicius Severus? Mede dankzij zijn meeslepende getuigenis stelde de grote koning der Franken zichzelf en zijn geslacht onder de bescherming van Sint Maarten. Zijn oude legermantel, of wat ervan over is, wordt gebruikt als het banier waaronder de Frankische legers zich scharen.

Ik weet niet hoe het is in de scriptoria van de vrouwenkloosters, maar in vele harten hier brandt de zondige ambitie om Sulpicius Severus te evenaren. Wanneer de abt opdracht geeft om een kopie

te vervaardigen van een bepaald manuscript, dan voegen de meeste schrijvers uitweidingen en details van zichzelf toe om het verhaal mooier te maken, in de hemelijke hoop op onsterfelijkheid door hun geschriften.

Onsterfelijkheid door het schrijverschap is niet mijn streven. Het zou mij nimmer gelukken geschiedenis te schrijven, kleurrijke taferelen te schilderen met mijn stylus over de oorlogen tussen grote koningen en hun vijanden, tussen martelaren en heidenen, tussen kerken en ketters. Ik verlang niet naar persoonlijke roem. Ik wil slechts het verhaal vertellen van een leven dat mij fascineerde, zoals vrome monniken gefascineerd worden door de levens van heiligen. Toch is dit een vergelijking die mij zorgen baart wanneer ik 's nachts op mijn harde brits lig en niet slapen kan. Van koningin Isolde bestaat geen levensbeschrijving, en er is ook geen opdracht gegeven er een te maken. Het was mijn eigen idee om dat te doen, en ik gedenk de abt dagelijks in mijn gebeden omdat hij mij de vrijheid gunt in afzondering te werken, zonder vragen te stellen of mij beperkingen op te leggen. Ik weet hoe uitzonderlijk dat is in het door regels en klokken beheerste kloosterleven.

Mijn werk vervult mijn gedachten, beheerst de uren die ik niet samen met mijn kloosterbroeders doorbreng. Alleen wanneer ik een schaars moment neem om na te denken over mijn zelfgekozen opdracht, begint mijn hart onregelmatig te kloppen en slaat de twijfel toe. Waarom zou ik met zulk een hartstochtelijke toewijding werken aan een *Vita* van koningin Isolde, die nimmer aanspraak zal kunnen maken op heiligheid, zoals bijvoorbeeld de Frankische koningin Clotilde?

Nu spreken wij al snel van heiligen wanneer iemand een godvruchtig leven heeft getracht te leiden. Finnian, de grote abt en leraar in het klooster van Clonard waar ik mijn jeugd doorbracht, werd al tijdens zijn leven de Meester der Heiligen genoemd. Sint Clotilde was een vrouw van formaat, hoewel haar vroomheid naar mijn mening niet uit al haar daden sprak - maar als nederige monnik behoor ik daar geen oordeel over te vellen. Jonkvrouw Clotilde was een Bourgondische prinses. Zij huwde de machtige Frankische veroveraar Clovis, de eerste heerser sinds eeuwen die zich 'augustus' en 'consul' liet noemen en die met goud en zilver strooide bij zijn triomftochten. Toch kon ook de grote Clovis de tijd van het Romeinse Rijk met zijn orde en welvaart niet doen terugkeren in het westen, hoewel velen daarop hadden gehoopt. Na de dood van Clovis werd zijn omvangrijke imperium verdeeld

tussen Clotildes drie zonen en hun halfbroer, precies zoals een Frankische graaf een gelijk deel van zijn landgoed aan ieder van zijn zoons zou nalaten. Hieruit blijkt het belang van afkomst en traditie, want dit sproot niet voort uit wijsheid.

Toen de halfbroer en diens zoon, rechtvaardige heersers beide, overleden waren, vocht het gebroed van Clotilde om hun erfenis.

De jongste, Clotarius van Soissons, wist zich het landsdeel met de hoofdstad Reims toe te eigenen. Maar daarmee was de strijd om het Frankische Rijk pas begonnen. Als roofdieren cirkelden de drie overgebleven heersers om elkaar heen, loerend op het bezit van de ander, speurend naar een kwetsbare plek, wachtend op het juiste moment om toe te slaan. Tijdens de Bourgondische Oorlogen sneuvelde Clotildes oudste zoon Chlodomer, die een paar jonge kinderen achterliet. Clotilde verzorgde haar kleinzootjes even liefdevol alsof zijzelf hun moeder was. Haar tweede zoon Childebert en zijn jongere broer Clotarius zagen de liefde van hun moeder voor de weesjes met lede ogen aan. Met de belofte van een kroning te Parijs wisten ze de twee oudste jongetjes, toen zeven en tien jaar oud, gevangen te nemen. Clotilde kreeg daarop bezoek van een afgezant die haar een schaar in de ene hand en een zwaard in de andere toonde.

Zijn vraag was wat ze liever zag: haar kleinkinderen gedood door het zwaard, of slechts gekortwiekt door de schaar en daarmee gereduceerd tot de status van boeren. Clotilde koos het zwaard. Childebert moet nog een ogenblik van bezinning hebben gehad toen het moment daar was, maar Clotarius dreigde dat hij zijn aandeel zou verspelen wanneer hij niet eigenhandig een van zijn neefjes zou ombrengen. Het grondgebied van hun vader Chlodomer werd tussen hun twee ooms verdeeld. Het derde kind ontsnapte aan het bloedbad. Hij werd naar een klooster gebracht, waar zijn begeleiders zijn lokken afknipten. Meer dan vijfendertig jaren zijn er nadien verstreken. De jongste zoon van Chlodomer stierf kort gelden in een geur van heiligheid. Alweer een heilige.

Sinds het overlijden van de oude Childebert drie jaar terug, heeft zijn boosaardige broeder Clotarius het gehele Frankische Rijk onder zijn bewind. Als een vadsige oude spin zit hij in zijn web, maar ik heb goede hoop dat het niet voor lang meer zal zijn. Zijn vele nakomelingen, verwekt bij de harem die hij erop nahoudt, staan te trappelen om het van hem over te nemen. Bij het geringste teken van verzwakking... Maar ik dwaal af; dat komt omdat ik mij nog maar kort geleden op het vasteland heb gevestigd, zodat deze

Franken mij nog steeds kunnen verrassen en verbazen met hun familie-intriges.

Ik heb vernomen dat er al verschillende geestelijken bezig zijn met een levensbeschrijving van koningin Clotilde, God hebbe haar ziel, en dezen zullen ongetwijfeld uitzoeken waaraan zij haar reputatie van vroomheid te danken heeft. Er zullen redenen genoeg zijn om Clotilde heilig te verklaren, ik denk er niet aan dat te betwisten. Ik wil ook in geen geval suggereren dat ze anders misschien wel bedacht zullen worden. Verre van dat. Ik bedoel alleen te zeggen dat zelfs heiligen dingen kunnen doen die niet stroken met de verwachtingen die men van hen heeft. Niet altijd spreiden zij steeds zulke kwaliteiten als vergevingsgezindheid en nederigheid ten toon wanneer men dat zou denken. En hoewel ik moet erkennen dat niemand ooit op het idee zal komen om koningin Isolde heilig te verklaren, wil ik toch benadrukken dat zij soms op een wijze handelde die men niet zou verwachten van een gewone zondares. Op sommige momenten ontstijgt een mens zijn bestemming.

Dit is een verhaal over bedrog, verraad, moord en overspel. Maar het gaat ook over liefde en vriendschap. Niemand is alleen maar goed – behalve de echte heiligen – of alleen maar slecht. Toch blijft de twijfel aan mij knagen. Zou ik de korte tijd die mij op aarde vergund is niet beter kunnen gebruiken in dienst van de Heer, al mijn dagen gevuld met bidden, zingen en het lezen van de Heilige Schrift? De wijze waarop de geschiedenis van Isolde wordt geformuleerd op de kostbare vellen die de vrijgevig abt mij geschonken heeft, baart me zorgen. Het is alsof de zinnen zich als vanzelf vormen, op een wijze zoals ik nimmer een tekst heb zien ontstaan. Het verontrust me dat ik nog zo precies kan navertellen wat ze tegen me zei, alsof het woord voor woord ligt opgeslagen in mijn hoofd. Op de een of andere manier lijkt ze ook nu nog tot mij te spreken, zodat mijn stylus over het perkament vliegt en ik feiten opteken die ik eigenlijk niet eens zou kunnen weten. Ik maak mezelf wijs dat deze uit de logica voortvloeien, dat ze me uit halfbegrepen opmerkingen en vage herinneringen ineens duidelijk worden, maar diep in mijn hart weet ik dat daarmee niet alles verklaard kan worden.

Soms vliegt een redeloze angst mij aan; dan ben ik bang dat het hekserij is en ik hiermee mijn zielenheil op het spel zet. Op andere momenten, als ik aan het schrijven ben, weet ik dat de goede God mij zal beschermen tegen de invloed van de Duivel. Hij zal mij dit

werk vergeven als Hij het al niet goedkeurt. Isolde was geen heilige. Moet iemand heilig zijn om zijn stem aan het nageslacht te mogen laten horen? Als monnik zou ik deze vraag niet moeten stellen, maar ik had haar lief, en ik geloof in de liefde.

Ik denk dat Isolde een *Vita* verdient omdat zij leefde voor de liefde. De drang om hierover te vertellen is sterker dan elk redelijk argument om het niet te doen. Deze nacht, tijdens de stille, slapeloze uren tussen het lof en de priem, heb ik een eed afgelegd: ik zal dit manuscript voltooien. Daarna zal ik mij – alle tijd die mij nog gegund wordt – geheel wijden aan de Heer, die mijn lippen zullen loven en prijzen tot aan mijn laatste ademtucht.

2.

ISOLDE

Mijn moeder was niet opgevoed als christen. Toen ik een klein meisje was, lieten de koningen en koninginnen van Ierland zich adviseren door predikers en bisschoppen, maar in mijn moeders jeugd riep haar vader de hulp in van een kring van druïden wanneer er in de raad van edelen geen overeenstemming bereikt kon worden. Hun oordeel was zo goed als Gods woord in onze latere dagen.

Mijn moeder had wel over de heilige mannen en vrouwen gehoord die rondreisden door heel Ierland en spraken over een nieuwe god. Om aanhangers te winnen vertelden zij hun verhalen aan wie ze wilde horen, van de hoven van koningen tot in de eenvoudigste hutten. Dat was niets bijzonders. De druïden deden al zolang men zich kon herinneren hetzelfde en het onderscheid tussen de druïden en degenen die zich christenen noemden was onduidelijk in de tijd dat er vijf eeuwen sinds de geboorte van hun Heiland waren verstreken.

Christenen en druïden waren hoeders van belangrijke kennis, ze bekommerden zich om de zieken en behoeftigen, ze probeerden leerlingen te werven voor hun scholen. De christenen waren in het nadeel. Zij hadden als nieuwkomers meer moeite om een luisterend oor te vinden, zeker onder de edelen die zich sinds jaar en dag lieten bijstaan door zieners die *filid* genoemd werden: wolkenlezers,

vogelvoorspellers en andere magiërs. Een christelijke prediker moest wel heel overtuigend kunnen praten, wilde een vorst aannemen dat het verkeerd was om de toekomst te willen kennen of dat het beter was af te zien van het gebruik van toverspreuken om onheil af te wenden. Zo eenvoudig is het ook niet om het onderscheid tussen toverspreuken en gebeden uit te leggen.

Een opvallend verschil met de aristocratische druïden was dat de christenen genoeg namen met volgelingen van de laagste afkomst, en deze inwijdden tot in de hoogste mysteries van hun cultus. De heilige Finnian van Clonard, toch zelf uit een adellijk geslacht geboren, liet de zonen en dochters van de allerarmsten toe op zijn school, zodat het geen wonder was dat hij wel duizend discipelen had.

In de jaren dat mijn moeder opgroeide van jong meisje tot volwassen vrouw, leek het alsof er steeds meer christelijke predikers kwamen. Ze waren afkomstig van de kloosterscholen uit het noorden van Ierland, uit Britannia en van verder overzee. Delegaties uit Rome en bisschoppelijke afgezanten uit de grote Franse steden hadden ons groene eiland ontdekt als een uitermate vruchtbare bodem voor hun leer.

Zelf had mijn moeder, zoals het een Ierse prinses betaamde, haar opleiding genoten bij de druïden in het woud. Toch stemde ze zonder morren in met de voorwaarde van haar toekomstige echtgenoot om zich te bekeren. Of ze werkelijk geloofde in de god van de christenen weet ik niet, maar ze liet zich sinds haar huwelijk begeleiden door een kapelaan, dezelfde die mij als kind psalmen en gebeden leerde. Er was een kleine kapel in het kasteel met een bewerkt stenen kruis op het altaar. Met Kerstmis, Pasen, Pinksteren en op de belangrijkste heiligendagen gingen we naar de kerk om daar de mis bij te wonen. We dronken dan het bloed van Christus en aten Zijn vlees in de vorm van wijn en brood die door een priester betoverd waren.

Mijn vader stierf toen ik nog heel jong was aan een van de gevreesde ziekten die ons eiland zo nu en dan als een golf overspoelden. Hij was afkomstig van het vasteland en noemde zich Romein, hoewel de Romeinse legionairs daar allang niet meer heersten. Graag had ik hem willen vragen waarom hij zich nog steeds als een onderdaan van Rome beschouwde, aangezien die stad toen bezet was door de Goten. Italië was al jaren de speelbal van Gotische stammenleiders en Byzantijnse generaals. Als mijn vader zich Romein voelde, waarom erkende hij dan de Byzantijnse keizer

niet als zijn heer? Waarom was hij naar Ierland gekomen, liever dan te vechten voor de terugkeer van de keizer die aan de rand van Europa het Romeinse erfgoed trachtte te verdedigen tegen de oprukkende barbaren?

Mijn vader kwam naar Ierland om zielen te winnen voor het christelijke geloof, maar in plaats daarvan veroverde hij een troon door het hart van de mooie prinses Essyllt van de Laigin in Leinster te winnen. Zou het zo romantisch geweest zijn? Ik kende mijn moeder alleen als mijn moeder, met een permanente frons tussen de donkere wenkbrauwen, die zo merkwaardig afstaken tegen haar bleke huid en lichte haar, dat al jarenlang weifelde tussen blond en grijs. Ze was lang van stuk, maar haar schouders waren gebogen en veroorzaakten een ronding op haar rug die nog net geen bochel genoemd kon worden. Hoewel haar lichaam slechts eenmaal had gebaard, waren de contouren ervan vervaagd door niet zozeer overtoellig als wel verkeerd verdeeld vlees. Wanneer mij gezegd werd hoezeer ik op mijn moeder leek, moest ik moeite doen om mijn werkelijke gedachten niet te laten blijken.

Mijn grootvader, de vorst van de Laigin, was als *rí*, koning, slechts schatplichtig geweest aan de *ruirí*, de grote koning, Muiredach van Leinster. Eenmaal per jaar trokken alle koningen van Ierland naar Tara om hulde te brengen aan de *rí ruirech*, de koning der koningen, maar dat was niet veel meer dan een formaliteit. Mijn familie heerste over het uiterste zuidoosten van Ierland, het deel dat naar Brittannia toegewend ligt.

Toen mijn grootvader overleed, was mijn moeder al weduwe. Toch voelde niemand zich geroepen in te grijpen toen de Laigin, altijd al buitenbeentjes, besloten zich te laten regeren door de dochter van hun koning, een vrouw zonder echtgenoot, zonder zonen.

Pas toen ik ouder werd besepte ik hoe uitzonderlijk de positie van mijn moeder was. Natuurlijk vormde haar broeder, de kampioen, een belangrijke pijler onder de troon. Zijn naam was Morholt, maar iedereen sprak over hem als *de* Morholt. Hij was veel jonger dan zijn zuster, nog in de kracht van zijn leven toen ik al een jonge vrouw was, en sterker dan hij was er niemand.

Toch werd hij verslagen, niet omdat een ander sterker was dan hij, maar omdat het zijn lot was, het onontkoombare, blinde noodlot dat de volgelingen van Christus en de oude goden gelijkelijk behandelt. Daarmee eindigde mijn jeugd: met de dood van de Morholt en de komst van een prins die Tristan heette...

Altijd is het de komst van een vreemdeling die deuren opent die daarvóór gesloten waren. Het is de vreemdeling die ons in aanraking brengt met onszelf, met wie wij werkelijk zijn. Of hij met trompetgeschal komt of als een dief in de nacht maakt geen enkel verschil. Zijn anders-zijn bevestigt ons bestaan en schudt het tevens op zijn grondvesten.

Branwen droeg de zware kom met dampend water over de drempel van de vierkante torenkamer. Ze hield haar hoofd schuin om over de rand te kunnen zien waar ze haar voeten neerzette in het schemerig verlichte vertrek. De stenen vloer was ongelijk en vochtig van de waterdamp. Ik moest stilletjes lachen om de verbeterde trek rond haar mond, waarbij het puntje van haar tong tussen haar tanden te zien was, want ik wist dat het niet om haar persoonlijke welzijn was dat mijn slavin zo omzichtig te werk ging. Haar voornaamste zorg was dat er geen water over de rand van de kom zou spatten, omdat dat in haar bijgelovige overtuiging ruzie tot gevolg zou hebben.

‘Er komt een schip aan,’ zei ze, en de lach bestierf op mijn gezicht.

Ik haastte me naar het venster aan de oostzijde, vanwaar ik over zee kon uitkijken. Ik lichtte het met een loden veter verzwaarde oliedoek op.

‘Waar? O, Branwen, zou hij het zijn? Zou hij nu al zijn teruggekomen? Laten we opschieten.’

‘Het is nog te ver weg om de tekens op de zeilen te kunnen onderscheiden.’

‘Maar hij is het vast. Dat kan haast niet anders.’

Branwen had het hete water in de halfvolle houten kuip gegoten. Ik probeerde mijn blonde vlechten los te maken, maar mijn vingers bleven haken in de lange golvende strengen. Met een zucht liet ik het werkje aan mijn dienstmaagd over. Branwen maakte ook de bewerkte zilveren spelden los die mijn wijde tuniek bijeenhielden. Ik liet me in het warme badwater zakken en probeerde mijn zenuwen in bedwang te houden, denkend aan Morholt, de Morholt. Niemand mocht weten dat hij mij liefhad, zelfs Branwen niet. Het was ons geheim. Als kind had ik mijn oom vereerd en bewonderd. Ik moest dus blij zijn dat hij zoveel van mij hield. Ik wás ook blij. Hij kuste en streekte mij tot ik zo verhit raakte dat het was alsof ik koorts had, maar verder dan dat ging hij niet. Nog een bewijs dat hij

werkelijk heel veel om mij gaf en het beste met mij voorhad. Ik moest hem dankbaar zijn.

‘Jij zult als maagd het huwelijk ingaan, meisje,’ had hij gezegd. ‘Alleen als maagd ben je van waarde voor ons land. We zullen je uithuwelijken aan een dappere prins of een koning, en de macht van de Laigin vergroten.’

‘Ik word hier koningin, net als moeder! En ik zoek een man uit op mijn voorwaarden,’ zei ik trots, hoewel ik in mijn hart wist dat ik niet geschikt was om koningin te zijn. Wanneer mijn moeder sprak, luisterde zelfs de meest onbehouwen vechtersbaas. Naar mij keken ze alleen maar, verwonderd en verrukt, of begerig en berekenend – maar niet met de eerbied die een toekomstige koningin toekwam.

‘Jouw moeder regeert dankzij mijn harde hand,’ had Morholt gezegd.

‘Dan zal ik dat ook doen.’

‘De tijden zijn veranderd.’

Dat was waar. Het leek alsof de mannen harder waren geworden, de strijd om het bestaan feller. Er werden vaker strooptochten gehouden door vreemde invallers die genadeloos toesloegen. Vrouwen ontvingen niet meer het vanzelfsprekende respect van vroeger. Ik had gehoord van een overval, niet in Leinster gelukkig, waarbij men niet eens de moeite had genomen de vrouwen en kinderen in slavernij mee te voeren. Ze waren zo misbruikt en gemarteld dat de dood genadiger zou zijn geweest.

De mensen verzamelden zich meer en meer rond de burchten en bouwden versterkingen waarachter ze zich konden verschuilen wanneer er gevaar dreigde. Slechts in uitgestrekte wouden, verraderlijke moerassen of op afgelegen eilandjes waren nog kleine enclaves van druïden verborgen. De kennis van deze wijze mannen en vrouwen werd binnen de dorpsgemeenschappen node gemist. Alleen de monniken en nonnen schenen nergens bang voor te zijn en vestigden zich op open plekken, zeker van de bescherming die hun God hen zou bieden. Wanneer Hij dat niet deed, zo redeneerden zij, dan had Hij daar zijn redenen voor en hadden Zijn dienaren zich daar bij neer te leggen.

Er was weinig gelegenheid om over dergelijke dingen te spreken met Morholt. Als hij me zag, wenkte hij me naar een afgelegen plekje waar zijn grote handen mijn middel omspanden en vandaar omhoog dwaalden naar mijn borsten. Mijn tepels reageerden door de stof heen op zijn strelingen zonder dat ik er iets aan kon doen.

‘Net kersenpitjes,’ mompelde hij, en schoof zijn hand onder mijn tuniek via de wijde halsopening. Zijn lippen bedekten de mijne en ik boog mijn hoofd achterover terwijl zijn tong mijn mond vulde. Afkeer en opwindning streken om voorrang wanneer ik me overgaf aan zijn liefkozingen, zozeer werd ik in verwarring gebracht door de gevoelens die hij bij me wist op te roepen.

Branwen waste mijn blonde haren met zachte zeep en masseerde mijn hoofdhuid met zoetgeurende olie. De lange, zware vlechten bezorgden me soms hoofdpijn, maar ze waren mijn grote trots. Wanneer mijn haar loshing kon ik me erin wikkelen als in een zijdezachte, goudkleurige mantel die tot voorbij mijn heupen reikte.

Ik leunde achterover in het warme badwater en sloot mijn ogen. Morholt was mijn naaste verwant, mijn moeders broeder. Het was bloedschande. Toch kon ik me niet voorstellen dat deze doodzonde iets te maken had met de sensaties die Morholts vaardige handen wisten op te wekken en waartegen ik me niet kon verzetten. Bovendien was ik nog maagd, dus eigenlijk telde het niet. Dat had Morholt gezegd toen hij mijn hand naar zijn kruis leidde. Ik maakte een onwillekeurige beweging bij die herinnering en het water spatte over de rand van de kuip. Ik had het niet echt prettig gevonden wat hij me toen liet doen, maar na afloop was ik voldaan geweest omdat ik dit keer dezelfde macht over hem had kunnen uitoefenen als hij over mij.

Toch was ik nooit op mijn gemak als hij er was. Aan de ene kant verlangde ik naar zijn thuiskomst, aan de andere kant zag ik er tegenop. In het begin had ik het alleen maar spannend gevonden dat we samen een geheim deelden, maar de laatste tijd begon het me te benauwen. Ik wist niet goed wat ik wilde en dat beangstigde me. Vroeger had ik dat altijd uitstekend geweten, en als ik iets wilde zorgde ik dat ik het kreeg ook. Maar dit ging niet om een nieuw sieraad. Wat zou er gebeuren wanneer mijn moeder erachter kwam wat haar broer en ik samen deden?

‘Genoeg, Branwen,’ beval ik. Haar vingers op mijn hoofd irriteerden me plotseling.

Branwen verdween om een nieuwe kom warm water te halen waarmee ik me kon afspoelen voordat ik uit de kuip stapte. Ik had plotseling haast. Ik wilde me kappen en kleden, mijn juwelen uitzoeken en me met geurwater besprenkelen, zodat Morholts ogen zouden oplichten wanneer hij mij zag. Schoonheid kan een wapen zijn, dat wist ik al op vijftienjarige leeftijd, maar ik had Morholt nodig om die te leren hanteren.